

MÜÜRILEHT

NÜÜDISKULTUURI HÄÄLEKANDJA

SAJA VIIKÜMNE KUUES NUMBER : NOVEMBER 2025

ÖÖSEL PÄIKE EI PÕLE

RENATE KEERDI
UUSLAVASTUS

ESIETENDUS
22. NOVEMBRIL

HIND 4€

9 772346 662013

**TARTU
UUS
TEATER**

kuidas rahvusringhääling
tasakaalu kaotas

Gregor Mändma ja Sanna Kartau

**Kui ajakirjanduse narratiiv
erineb süstemaatiliselt
ühiskondlikust arusaamast,
muutub ajakirjandus – just selle
lahknevuse tõttu – ühiskonna
arvamuse vormimisel objek-
tiivsest vahendajast arvamuse
aktiivseks kujundajaks.**

27.02.2025 ERRi uudisteportaalil ilmunud 1154 Gaza konflikti käsitlenud artiklit. Jagasime töö kvalitatiivseks ja kvantitatiivseks osaks ning võtsime seejärel tulemused kokku.

Kvalitatiivne uurimistöö keskendus narratiivilistele – domineerivatele raamistusvõtetele, sõnakasutusele ja sündmuste valikule, mis ERRi uudisvoo üldise suunitluse kujundasi. Kvantitatiivne töö tulemuseks

Mõte hakata ERRi Gaza sündmuste kajastust uurima tekkis, kui 7. oktoobri terrorirünnaku järel algas

Kuidas ERR aitas transinimesi vaenata

Rahvusringhääling levitas Charlie Kirki mõrva käsitlenud kajastustes eksitavat troopi transinimeste vägivaldsusest. Juhtumi täpsem analüüs paljastab, kuidas ERRi toimetajad langesid kergekäeliselt ühe äärmusliikumise punutud lõksu ega ole suutnud siiani oma toimetuslike eksimuste eest lugejate ees korrektselt vabandada.

Kirjutas Aet Kuusik, illustreeris Sofja Gorelova

12. septembri hommikul kell seitse avaldas ERRi uudisteportaal artikli pealkirjaga „Kirki tapja laske-moonale olid graveeritud transsoolisust pooldavad sõnumid”. Selle ERRis faktina esitatud väite allikaks oli The Wall Street Journal, ainult et USA ajalehe sõ-nastus oli ettevaatlikum: „väideti olevat” muutus ERRi tõlgenduses kindlaks kõneviisiks – „olid”.

Samal ajal oli ingliskeelses meedias juba ilmunud kir-jeldusi selle kohta, mida kuulidel väidetavalt nähti: „Hey fascist! Catch!”, „OwO what’s this?”, „Bella ciao”, „If you read this, you are gay lmao”. „OwO what’s this?” on fraas, mis pärineb *furry*’de subkultuurist ja on kujunenud ironiliseks väljenduseks liialdatud naiivsuse või üllatuse korral, toimides ka selle kogu-konna internetikeele paroodiana. „Bella ciao” on teise maailmasõja ajast pärit Itaalia partisanide laul, millel on siiani vasakpoolsete protestide repertuaaris oma koht, samuti on see populaarne viide videomängule „Far Cry 6” ning seda kasutatakse paremäärmuslikes meemikeskkondades ja *playlist*’ides algse konteksti vastu pööratuna – selle juurde tulen hiljem tagasi. „If you read this, you are gay lmao” on trolliv internetinali, mitte poliitiline avaldus. Neist fraasidest ei saa välja lugeda seost transinimeste ega nende õigustega.

Kirki tapmise ametlikku motiivi pole politsei ok-toobri lõpu seisuga avalikustanud, ometi rippus vale sisuga pealkiri ERRi portaalis suure osa päevast. Päeva jooksul lisati „transsoolisust pooldavate sõnumite” väite ette tagasihoidlik „väidetavalt”, õhtul korراتi sisu „Aktuaalses kaameras”, kuigi mingit sõltumatut kinnitust sellele ei paistnud olevat. Valeinfot esitleti neutraal-sena. Halb tõlge, mis muutus valeinfoks – ja valeinfo, mis sai poliitiliseks sõnumiks riigis, kus Euroopa Liidu Põhioiguste Ameti (FRA) 2019. aasta uuringu järgi on iga viies transinimene kogenud füüsilist või sek-suaalset rünnakut ja viimase avaliku arvamuse uuringu järgi „pidas transsoolisust vastuvõetamatuks” 39% inimestest.² FRA 2023. aasta uuringu kohaselt on Eesti LGBT kogukonnast 39% kogenud diskrimineerimist, 49% on mõelnud suitsiidist. Nii kehvi vaimse tervise probleemide näite seostatakse vähemusstressiga³ ehk kroonilise pingeseisundiga, mida põhjustavad ühis-kondlik vaenulikkus ja stigmatiseerimine ning millesse kahtlemata panustab transinimestevastase vaenu foon⁴ avalikus ruumis.

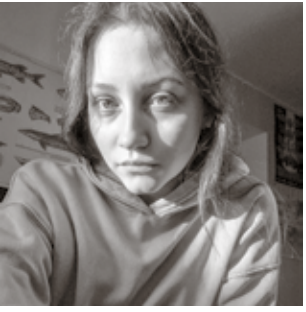
KUIDAS SELLINE TÕLGENDUS VÄLJAANDESSE JÕUDIS?

ERRi välisuudiste toimetajata töö näib olevat kokkuvõttes midagi sellist: võta mõnest ingliskeelsest allikast artikkel, tõlgi, lisa allikas ja avalda ruttu. Kiirus ja ignorantus – või mõnel juhul ka sihilik valik – loovad pinnase, kus meemid ja ironilised fraasid, puudulikud teadmised internetikultuurist ja äärmusliikumistest hakkavad tõl-kes oma elu elama. Juhuslikule märksõnade kogumile lisatud tõlgendus „transsoolisust pooldavad sõnumid” annab sündmusele eksitava ideoloogilise ambitsiooni – nüüd pole pealkiri enam lihtsalt tõlkeviga, vaid Eesti avalikus ruumis toodetud väärinfo. Kuna õhtul korراتi

Sellisel tasemel viga osutab toimetuse süsteemsele puudujäägile, mitte juhuslikule eksimusele.

Aet Kuusik on Tartu Ülikooli keeleteaduse doktorant, kelle uurimishuviks on keele, soo ja seksuaalsuse põimunud suhted.

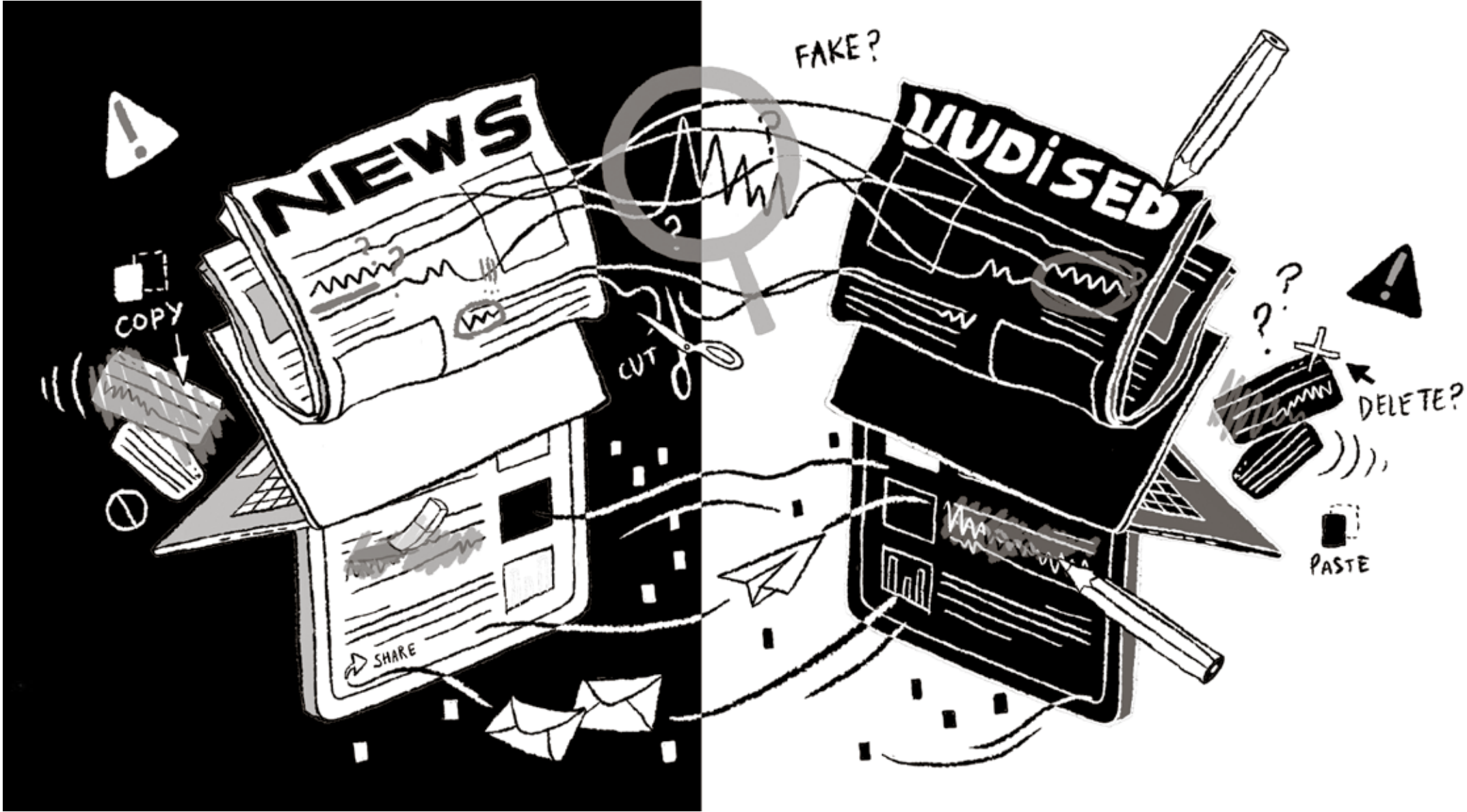

Sofja Gorelova illustreerib tekste, loob animatsioone, õpib liblikat ujuma ja vältib liblikefekti.

väidet „Aktuaalses kaameras”, andis see paremäärmuslikule narratiivile ka tele-meedia autoriteedi.

Kõnekas on seegi, et algallikas muutis samal päeval ERRi vahendatud tõlkeu-disega võrreldes et-tevaatlikumalt sõnas-tatud artiklit veelgi ettevaatlikumaks, tunnistas eksimust ja tegi paranduse.⁵ Ma ei taha öelda, just-kui The Wall Street Journal oleks eesku-julikult käitunud, aga vähemalt on väljaanne püüelnud läbipaistvu-se poole. ERR muutis vaid sõnumi vormi, lisades sõna „väide-tavalt”. Sisu – mulje, nagu mõrval oleks olnud midagi pistmist kellegi transidentitee-diga – jäi alles. Sellisel tasemel viga osutab toimetuse süsteemsele puudujää-gile, mitte juhuslikule eksimusele.

Hiljem muutis ERR pealkirja nii, et „transsoolisust pooldavad sõnumid” asendusid „fäšismivastaste sõ-numitega”. Ka see polnud kinnitatud info, pole seda siiani. Kuulidele graveeritud fraaside kohta on hoopis öeldud, et need on trollimeemid, mitte selgelt tuvas-tatava poliitilise sisuga loosungid.⁶ ERR ei teavitanud muudatusest ega selgitanud, miks sõnastust muudeti, vaid jättis mulje, et nüüd on fakt täpsustatud, kuigi eksitus asendati teise kontrollimata versiooniga. Ja 13. septembri „Ak-tuaalses kaameras” kor-rati uus versioon taas üle sõnastuses „millele olid graveeritud fäšismivasta-sed sõnumid, transsooli-si pooldavaid sõnumeid vastupidiselt algsest levi-nud infole ei olnud”. Mõ-

lemale eksimusele, mis leidsid aset kahel järjestikusel päeval, juhtisid aktiivsed inimesed korduvalt tähelepanu nii otse toimetusega ühendust võttes kui ka avalikult sotsiaalmeedias. Fäšismivastastele sõnumitele viitav pealkiri on ERRi veebiportaalis siiani alles.

MEEMIKULTUURI STRATEEGILINE KASUTAMINE

See juhtum on näide suuremast probleemist meedia toimemehhanismides, millesse äärmusliikumised valeinfo levitamise-ga sekkuda püüavad.

Juhtum on näide suuremast probleemist meedia toime-mehhanismides, millesse äärmusliikumised valeinfo levitamise-ga sekkuda püüavad.

uritustele, et diskrediteerida Kirki kui liiga leebet konservatiivi, kes ei toeta valget natsionalismi piisava innukusega. Nad esitasid provokatiivseid küsimusi im-migratsiooni, Iisraeli ja LGBT teemadel, mille eesmärk oli näidata Kirki reetlikuna ja saada meediakajastust, mis tooks liikumisele rohkem järgijaid. Fuentes on selgitanud: „Iroonia on nii oluline, sest see on meie vaadete kaitsekilp, mis võimaldab neid usutavalt eita-da. Paljude teemade puhul vajad natuke manööver-damisruumi.”⁷ Nende strateegia ei eelda mõistmist, vaid valesti mõistmist. *Groyper*’ite strateegia sarnaneb krüptofašistlike võtetega, mida **Elise Rohtmets** on kirjeldanud ka Eesti kontekstis.⁸ Kui ERR tõlgib meemi-de virvarri „transsoolisust pooldavateks sõnumiteks”, täidab ta *groyper*’ite eesmärgi: annab mürale poliitilise telje ja meedia usaldustempli. Kui meediaväljaanne tõlgendab trollimist poliitilise sõnumina, julgustab ta tahes-tahtmata sarnaste taktikate kasutamist.

ERRi pealkiri ei näi olevat lihtsalt tehniline viga, mida ikka juhtub. Sellise vea mõju ei saa lahutada laiemast kontekstist: Charlie Kirk ise aitas oma väljaütlemistega kujundada transinimesi dehumaniseerivat diskursust. Ta on nimetanud transinimesi „Jumalale vastikuteks” ja kutsunud üles Nürnbergi stiilis kohtupidamistele soolist üleminekut toetavate arstide üle, samuti öelnud, et transinimeste eest tuleks „hoolitseda viisil, kuidas

kes sellise sõnumiga kokku puutuvad, ei pane toime vägivalda, kasvatab sõnumi võimendamine statistilist tõenäosust, et vähemalt üks inimene seda teeb.

ERRi pealkiri – kohmakas, aga avalik-õigusliku mee-dia pitsatiga – toimis selle mehhanismi osana: andis äärmuslikule spekulatsioonile autoriteedi ja sidus vägi-valla transinimestega. Pealkirjad teadupärast toodavad reaalsust. Lugeja näeb pealkirja enne, kui ta jõuab artiklini, ja paljudel juhtudel ta sisuni ei jõuagi, vaid teeb järeldused pealkirja alusel. Kui meedia seob trans-inimesed diskursiivselt tapmise ja vägivallaga, toetab see olemasolevaid vaenulikke eelarvamusi ja nende inimeste seisukohti, kes niigi otsivad kinnitust, et ühiskondlike probleemide lahendamisele aitab kaasa vähemuste õiguste piiramine.

VÄGIVALLA OHVRID, MITTE TOIMEPANIJAD

ERRi pealkiri ei olnud üksikujuhtum ka selles mõttes, et see sobitub üldisemasse vaenumustrisse, mille osana transinimesi süstemaatiliselt vägivaldsuses süüdistatak-se. USA ekstremistide ja tulistajate uurijad on korduvalt rõhutanud, et transidentiteet ei ole vägivalla riskitegur – vastupidi, transinimesed on ülekaalukalt vägivalla ohvrid, mitte toimepanijad.¹⁰ Näiteks USAs viima-se 12 aasta jooksul toimunud 5748 massitulistamise

ERRi pealkiri andis äärmuslikule spekulatsioonile autoriteedi ja sidus vägivalla transinimestega.

jõudsid lugejani aeglasemalt. ERRi pealkiri võimendas Eesti avalikkuses just transinimeste suhtes vaenulikku narratiivi.

MIDA ERR OLEKS TEHA SAANUD?

Vea parandamiseks ei piisa ainult sõna „väidetavalt” lisamisest. Viga tulnuks avalikult ja selgelt parandada: mis oli valesti, millal muudeti, millele tugineti, miks eksiti? Kui algallikat täpsustatakse ja teksti lisatak-se toimetaja märkus, peaks vahendaja seda eeskuju järgima. Kui vale kordub tele-eetris, tuleb see samas kanalis tagasi võtta. Paranduste tegemine ei tähenda ajakirjan-dusväljaandele mainekahju, vaid pakub võimalust usaldus taas-tada. See on vähim, mida välja-anne teha saab. Praegusel kujul ei kandnud ERR hoolt, et ei ilmuks eksitavat informatsiooni, nagu on kirjast Eesti ajakirjanduseetika

koodeksi punktis 1.4, vaid sai valeinfo ahela osaks. Just sellist ahelat äärmusliikumised vajavadki: mitte et kõik tingimata nende juttu usuksid, vaid et see leviks ja jõuaks võimalikult paljude inimesteni.

ERR ei ole muidugi ainus meediamaja, mis Kirki mõrva kajastades eksis. Selline asjade kulg pole kahjuks sugugi erandlik, sest tänapäeva meediaruum toimib üleilmselt ajasurve tingimustes, kus kiirus ja nähtavus asendavad täpsust ja vastutust. Päev pärast Kirki tapmist avaldas The New York Timesi kolumnist **Ezra Klein** välkreakt-siooni, mis oli kirjutatud enne, kui tulistamise kohta üldse mingit adekvaatset infot leidis. Selline rutakus ei ole ajakirjanduslik julgus, vaid refleks – soov olla esimene, pakkuda seletusi, isegi kui need ei toetu fakti-lisele alusele. Meediaruumis, kus

nähtavus on valuuta, tundub, et võit kuulub sellele, kes reageerib kiiremini, mitte sellele, kes mõt-leb sügavamalt, kontrollib oma allikaid, räägib asjaosalistega. Paraku on see vastutustunde-tu: infonappuse hetkel kindlas kõneviisis millegi väitmine ei tee kedagi targemaks, vaid muudab

avaliku keskkonna reaktiivsemaks. Selline kiirustamine ei selgita, vaid segab lugejal asjaolude mõistmist. Sõnadel on jõud ja ajakirjandus on selle võimendaja. Kui eksitav pealkiri saab terve päeva üleva rippuda, lisaks aega tele-eetris, siis ei kao see niisama lugejate teadvusest ka siis, kui teksti muudetakse. Kahju on juba tehtud. Vabandused ja parandused ei ole nõrkus, vaid vahend, millega ajakirjandus eristab end propagandast – ja see eristus on praegu olulisem kui kunagi varem. Eesti ajakirjanduseetika koodeksi punkt 5.3 ütleb: „Ebaõige informatsiooni ilmumise korral tuleb avaldada paran-dus.” Eesti Transinimeste Ühingu meedijuhendis rõ-hutatakse täpset ja mittepatoloogiseerivat keelekasutust. ERR kondis mõlema lati alt läbi.

¹ Rivera, J. 2025. The Suspect in Charlie Kirk’s Killing Used Memes, Not Politics. — Vanity Fair, 12.09.
² Avaliku arvamuse uuring LGBT teemadel. — Kantar Emor, 2021.
³ Arumetsa, S. 2025. Väheusstress. — Feministeerium, 10.03.
⁴ Hoy-Ellis, C. P.; Fredriksen-Goldsen, K. I. 2017. Depression Among Transgender Older Adults: General and Minority Stress. — American Journal of Community Psychology, nr 59, lk 295–305.
⁵ Gurman, S.; Fanelli, J. 2025. Ammunition in Kirk Shooting Engraved With Transgender, Antifascist Ideology, Sources. — The Wall Street Journal, 12.09.
⁶ Goggin, B.; Atkins, C.; Chan, M. 2025. Charlie Kirk shooting suspect referenced fascism and memes on bullets, officials say. — NBC News, 13.09.
⁷ Dreisbach, T. 2021. How Extremists Weaponize Irony To Spread Hate. — NPR, 26.04.
⁸ Rohtmets, E. 2019. Krüptofašismi trikid ja signaalid. Väike teejuht. — Feministeerium, 09.04.
⁹ Butler, J. 1997. Excitable Speech: A Politics of the Performative. Routledge.
¹⁰ Antioch, Tenn. Shooter Inspired by Broad Extremist Beliefs and Previous Mass Killers. — Anti-Defamation League, 23.01.2025.
¹¹ Silva, J. R.; Greene-Colozzi, E. A. 2019. Fame-Seeking Mass Shooters in America: Severity, Characteristics, and Media Coverage. — Aggression and Violent Behavior, nr 48, lk 24–35.

(Pelapäevik)

Arvutimängud, kus ainult kõnnitakse ja muud ei tehtagi

Piret Tänava

„Pelapäevik“ on artiklite minisari, mis annab võimaluse astuda arvutimänguri kingadesse ning avastada videomängumaailma ja –ruume. Seekord võtame vaatluse alla kõndimissimulaatorid, kus on vähe märulit, aga palju liirast avastamisrõõmu.

Istun pika tööpäeva järel arvuti taha ja avastan, et arvutimängude müügiplatvormil Steam on suured sügisesed allahindlused. Esilehelt vaatab vastu tundmatu stuudio tehtud, juba üle kümne aasta vanune mäng „Gone Home“. See on odav ja kaasmängijate arvustused positiivsed. Otsustan selle osta. Kõigest paar tundi hiljem olen elanud läbi ühe noore naise endaks saamise loo, uurinud tema lapsepõlvekodu iga nurgatagust ja lugenud kodust lahkunute kirju. Ma ei kohtunud sellel teekonnal ühegi teise tegelasega, ei tulistanud ega võidelnud koletistega, ei maganud ega söönud, ei võitnud ega kaotanud, lihtsalt kõndisin, uurisin ja avastasin.

Arvutimängu „Gone Home“ (The Fullbright Company, 2013) võib pidada üheks esimeseks kõndimissimulaatoriks (ingl *walking simulator*). Žanri teistest pioneeridest võiks ära märkida veel mängud „Dear Esther“ (2012), „Journey“ (2012) ja „The Stanley Parable“ (2013). Nagu nimetuskii viitab, on tegemist mängudega, mis simuleerivad vaadet läbi peategelase silmade (ingl *first-person view*) ning mille mehaaniliseks keskmeks on ruumis liikumine. Lisaks sellele on enamasti võimalik ringi vaadata, vahel ka esemeid kätte võtta ja lähemalt uurida. Kõndimissimulaatorid on üldjuhul indimängud, mis tähendab, et neil on väike eelarve ja nende taga pisikesed tiimid. Selmet seada sihiks mängutööstuse peavool ehk 100–tunnine mänguaeg, lugematu arvul kõrvaltegelasi, hiljlaslik avatud maailm ning pinget pakkuvad märulistseenid, keskenduvad mänguloojad peiratud ruumis loojutustamisele ja põneva keskkonna loomisele.

Kõndimissimulaatorite miljööks on tihti peale mingi mahajäetud paik, näiteks lapsepõlvekodu, kontori-ruum, küla või väikelinn. See ei võimalda mõnel kõrvaltegelasel mängumaailma mugavalt sisse juhatada, vaid suunab mängijat peategelase üksinduse

põhjuseid ja toimuvat ise välja selgitama. Enamasti harutatakse lahti mõnd traagilist minevikusündmust, isiklikku traumat või mõrvamüsteeriumit. Väga tihti kasutatakse narratiivi edastamiseks kirju, helisalvestisi või peategelase sisemonoloogi.

Tervikpildi hoomamiseks tuleb tempot aeglustada, märgata detaile, veeta igas ruumis natukene kauem aega, kui esmapilgul harjumuspärane tunduks. Mida põhjalikumalt mängumaailmasse sisse elada, seda rohkem rahuldust kogemus pakub, ning avatud lõpud ja tõlgendusvõimaluste paljusus lubavad toimunu üle veel pikalt mõtisklema jääda.

KAS EI KÕLA VEIDI HALVUSTAVALT?

Kõndimissimulaatorite žanri ja selle nimetuse teket ümbritses väga põnev olukord mängukultuuris. 2010. aastateks oli mängutööstusest kujunenud tohutu rahamagnet. Suurensid eelarved, stuudiote tiimid ning mänguloojate ambitsioonid. Samuti oli eelnenud kümnenditega kanda kinnitanud stereotüüp keskmisest „päris mängijast“ – noor heteromees, kes armas-

tab koos sõpradega tulistada. Kontseptsioon „päris mängijast“ on paratamatult stereotüüpiline lihtsusust, aga see aitab siiski illustreerida kõndimissimulaatorite eripärasid. Kõndimissimulaatorid tekkisidki

vastukaaluks mängutööstuse suurusmõõdule ja ühekülsele meestekesksele perspektiivile. Nende peategelasteks on tihti naised, räägitakse peresu-

test, (kväär)identiteedist, traumadest ja vaimsest tervisest. Selliste mängude kogemine ja nende ümber tekkinud kogukonnad saavad seega pakkuda turvalist ruumi neile, kellel on olnud peavoolu mängukultuuris raske end positsioneerida või kes pole mängude keerukust ja vähest liigipäsetavust peajates neid üldse proovida julgenud.

Pole vist kuigi üllatav, et sugugi mitte kõigile „päris mängijatele“ ei meeldinud ei naiste ootamatu soov mängukultuuris endale oma (statistiliselt üpris suurt) nurgakest sisse seada ega ka mängud, kus ei toimu märulit, millega harjunud oldi. Seda pahameelt on seostatud arvutimängude massimeediaks kujunemise kasvuvõlde ning selle sajandi poliitiliste meeleoludega.¹ Paljusid hakkas painama ka küsimus seoses sellega, mis parameetritele peab üks mäng vastama, et seda saaks üldse mänguks pidada, ning kui ramedalt kõndimissimulaatorid nendes parameetrites ikkagi läbi kukkusid.

Selle tulemusel hakati Steamis varajasi kõndimissimulaatoreid just selle märksõnaga tähistama. Tähelepanuväärne on nimelt sõna „simulaator“ kasutamine, sest sellega võidakse viidata (halvustavalt) mängudele, mis simuleerivad võimalikult realistlikult mingit valdkonda päriselust (majade renoveerimist, põlluharimist, lennukiga lendamist

jne) ning millel justkui pole kohta teiste esteetiliselt või mängumehaaniliselt ambitsioonikate mängude hulgas. Kui lisada sinna ka keskendumine kõndimisele, siis saabki žanrile ühe üpris mõnitava nimetuse. Praegu on mõiste „kõndimissimulaator“ jätkuvalt kasutusel ja vähemalt minu arvates see enam nii negatiivselt ei mõju. Nimetuse sobivuses ei ole mängijad ega mänguloojad aga endiselt kokkuleppele jõudnud.²

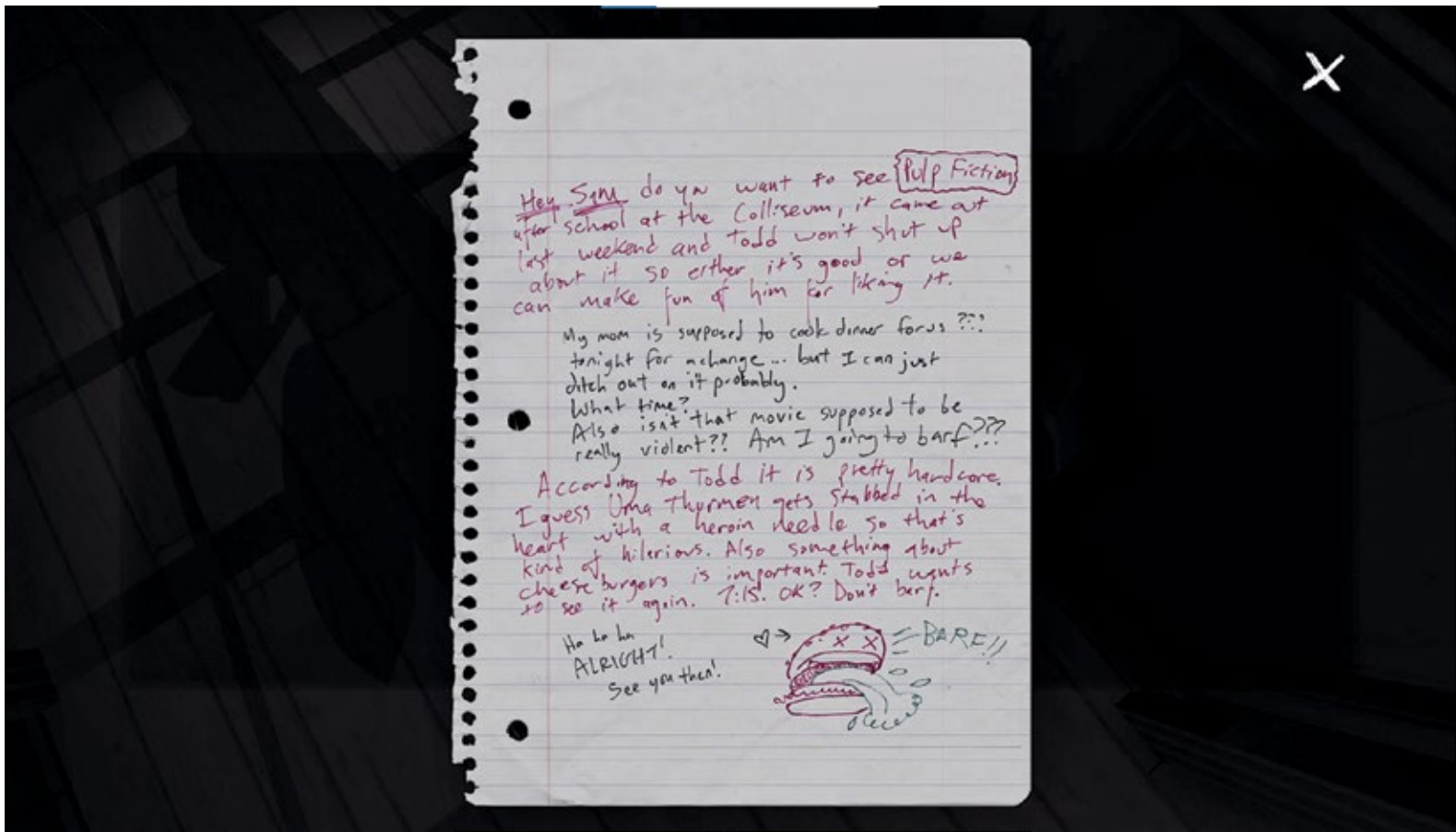
POSTMÄNG VÕI MITTEMÄNG

Olgu selle terminoloogiaga, kuidas on – kindlasti saab väita, et kõndimissimulaatorid on avardanud kontseptsiooni, milline üks mäng võib välja näha, ning inspireerinud radikaalsemat kunstilist eksperimenteerimist. Mitte kõik kõndimissimulaatorid ei räägi tõsisest või traagilisest lugusid. Näiteks mängus „The Stanley Parable“ kehastub mängija rutiinse eluvisiga kontorirott Stanleyks, kes avastab ühel hommikul, et on ainus töötaja terves büroohoones. Tegevust kirjeldava jutustajahääle saatel hakkab Stanley mööda tühje koridore uitama ning kadunud kolleege otsima. Mängu sügavam ideestik annab endast märku olukorras, kus Stanley jõuab kahe avatud uksega tuppa ning jutustaja lausub: „Kui Stanley jõudis kahe avatud uksega tuppa, läks ta sisse vasakust uksest.“³ Kuna sisenemiseks on avatud mõlemad, seisab mängija huvitava valiku ees, kas lähtuda jutustaja suunistest või eirata neid. Kui valida „vale“ uks, üritab jutustajahääl igas toas Stanleyt tagasi ettenähtud rajale suunata ning ärritub Stanley võimetuse peale tema juhtnööre kuulda võtta. Jutustaja repertuaari kuuluvad ka neljandat seinä mürdvad kommentaarid ning muigama ajav kuiv huumor. Just valikutest mäng koosnebki, kusjuures, kui soovida jutustaja plaanidele eriti radikaalselt vastu astuda, võib narratiivseks valikuks osutuda ka mängu sulgemine või ühe koha peal seismine. Kui täita aga ideaalselt kõiki käsk, jõuab Stanley kontorirägistikust välja ja tagasi loodusesse. Ta saab vabaks ja on õnnelik. Teisi arvukaid lõplahendusi oleks patt ette ära rääkida.

See etteantud rutiinist väljaastumise idee pakub võimalust mõelda kriitiliselt tänapäevase kontorielustiili üle. Samuti võib mängus näha filosoofilist kommentaari vaba tahte olemasolu kohta nii arvutimängudes kui ka päriselus. Äkki peaksime vahel ka ise proovima hoopis teisest uksest sisse astuda?

Kusjuures, „The Stanley Parable“ erineb kõndimissimulaatorite klassikalisest definitsioonist selle poolest, et tegemist pole lineaarse narratiiviga, vaid olulisel kohal on mängija valikud ning võimalus loo kulgu muuta. Samas on mängija agentsuse ainus väljendus ruumis liikumine, mis haakub jällegi väga otseselt kõndimissimulaatorite olemusega. Mäng sobib väga hästi ka nende 2010. aastatel populaarsust kogunud mängude hulka, mis tegelesid levinud troopide ja võtete paljastamise ja õõnestamisega, nagu „Portal 2“ (2011) ja „Undertale“ (2015). Ühtlasi arutletakse nende kaudu arvutimängude olemuse üle. Arvutimängud koosnevad üldjuhul peidetud võtetest, mis peaksid mängijat õige ukse, tegelase või narratiivse infokilli juurde suunama, et vältida kardetud stuck-tunnet. Ekstreemsemaid vorme sellest strateegiast kutsutakse käehoidmiseks (ingl *hand-holding*). Üldjuhul üritavad mänguloojad mängijat uskuma panna, et ta tuleb ise intuiitselt kõigi esilekerkivate probleemide lahenduste peale. Neis metatasandi mängudes võivad suunavad võtted olla aga mängijale paljastatud.

Kõndimissimulaatorite tekke taustal on tore näha mängukultuuri vaevalist, aga siiski toimuvat arengut kaasavama ja mitmekesisema tervikkogukonna suunas. Samuti julgetakse indiskeenel jätkuvalt ja üha lennukamalt eksperimenteerida. Äkki jõuame ühel päeval isegi selgusele, kuidas mitte taandada väga eripalgelisi mängu neist rääkides ainult nende põhiliseks mängumehaaniliseks elemendiks. Aeg näitab. Seniks aga tasub meelde jätta, et sinu järgmine narratiivne elamus võib olla ainult paaritunnise jalutuskäigu kaugusel.

◀ Kuvatõmmis mängust „The Stanley Parable“

▲ Kuvatõmmised mängudest „The Stanley Parable“, „Gone Home“ ja „Dear Esther“

¹ Kagan, M. 2017. Walking Simulators, #GamerGate, and the Gender of Wandering. — The Year's Work in Nerds, Wonks, and Neo-Cons (koost. Eburne, J. P.; Schreier, B.), lk 275–300. Indiana University Press.

² Kunzelman, C. 2022. Behold the birth, and resonance, of walking simulators. — The Washington Post, 15.10.

³ The Stanley Parable. Galactic Cafe, 2013.

Bassikarkass: Balta Hi-Fi tootemi- samm

Rubriigis „Bassikarkass” keskendume helitehnikale, helitehnikutele ja nende rollile meie kultuurielus. Selles artiklis võtame vaatluse alla Eesti soundsystem-kultuuri. Miks ehitavad inimesed ise helisüsteeme ja kus neid kuulata saab? Räägime Kristjan Vahtraga, kes oma kätega Baltasse helisüsteemi löi.

Kirjutas **Mark Alexander Ummelas**, pildistas **Sille Riin Rand**

Muusikaüritused on meie UG–kultuuri nurgakivi. Kultuuriinimestena istume päevasel ajal omas mullis, kulutame kultuurkapitali sandikopikaid ja loome maailma lisandväärtust. Aga õõsiti saame kokku Genialistide Klubis või HUNGRIs, Paavli Kultuurivabrikus või Hollywoodis. Õõelu ühendab meid kõiki. Sellest tulenevalt on oluline vaadata, kes meie õiseid muusikarännakuid karkassina üleväl hoiaavad. Kumisevate kõlarite ja välkuvate tulede vahel sibilivad varjud, muumitrollide esivanemad, kes, kaablirullid näpus, pimedusest vastu jooksevad, ruska viskavad ja tagasi juhtmete vahele kaovad. Peale kõlarite ühendavad nad oma tööga kogu meie kultuurimaastiku eri valdkonnad üheks terviklikuks kultuuriruumiks, mille kokkupuutepunktid väljaspool õiseid muusikaüritusi piirduksid esikate, näituseavamiste ja arvustusartiklitega.

MAGALATORNIDE KÕIKSUSE JUMALAD
Soundsystem–kultuur on pärit Jamaicaalt nagu paljud head asjad meie päikese all. Tegu on tõenäoliselt parima näitega sellest, kuidas suurim loominguline tõuge on tingitud vahendite puudusest. Eelmise sajandi keskel polnud Jamaica reggae–muusika entusiastidel ligipääsu monopoliseeritud muusikatööstusele, mistõttu pidi muusika kuulamiseks ja levitamiseks ise võimalusi leiutama. Terminid „DJ”, „MC”, „soundsystem” on kõik pärit Jamaica reggae–skeenest. Tegelikult on sealt väga palju pärit, kui võtta arvesse, et askeesist sündinud tänavapeod, kus isetehtud helisüsteemidest vinüülplaate lasti, panid aluse tänapäevasele DJ–kultuurile. Sisuliselt loodi nullist formaat, kus inimesed tulevad muusikaüritustele kuulama plaate, mitte live–bände, aga üks aastatega keerati sellele omakorda vinte peale. Mingid vennad hakkasid ju räppima! Foo–kus jäi aga suurtele kõlaritele, mille ümber kogunenud rahvamassid end läbi kümnendite tantsisid.

Soundsystem–kultuur pani aluse tänapäevaste klubide tegutsemismallidele, mille osana on meil kujunenud ürituste vankumatuteks komponentideks helisüsteem, DJ ja plaadid (failid). Lisaks kasvasid samast skeenest välja produktioonitehnikad, mis panid aluse kaasaegse klubimuusika loomisviisidele. Riburada–pidi jõudsid reggae, dubplate’id ja suured kõlarid üle mere ning tõid endaga Suurbritanniasse kaasa uue hingamise, mis kulmineerus 90ndate alguse klubi–renessansi, jungle’i, garage’i ja kapuutsiga pusadega. Soundsystem–kultuur sirutas oma käed antennide kombel taeva poole, piraatraadiosaatjad siginesid Londoni magalate katustele umbes samamoodi nagu

termomeetritest ehitatud „Knight Rideri” vastuvõtjad Lasnamäele. Kuidagi oli vaja uut muusikat maailmaga jagada, mis sest et peavoolu muusikatööstus seda pärssis. Kõik loop’ib edasi, innovatsioon ja vahendite puudus. Võiks öelda, et ajalugu kordub, aga sel korral pole mängus tragöödiaid, farsse ega Korsikal sündinud keisrit. UG on kordumatu ja aegadeülene, universaalne ja omanäoline. Seesama soundsystem–kultuur on oma originaalsel kujul jätkuvalt alles, isegi Eestis.

PENTHOUSE ZIONKÕRGE NAGU ARARAT
Lõkke ümber tantsivad pööripäevaliste siluetid, karvased ja sulelised. Aga lõket pole, on ainult suits. Ja pimedus. Vilksamisi paistavad kontuurid, ühes taktis õõtsuvad kapuutsides kehad. Must, valge, punane, kollane, roheline. Pimedusest ilmuvad lamajad, kes täpselt õigel hetkel tugitoolist püsti tõustes oma pused pudist puhtaks raputavad ja rituaaliga liituvad. Õhk liigub. Inerts, energia, impuls. Võnge, võnge, võnge. Kondid vibreerivad nagu Kauplus Aasia kõrvalmaja aknaraamid. Vaim tõuseb kehast kõrgemale, vaatab riitust teiselt korruselt, siis kolmandalt. Siis teed silmad lahti ja oled ikka veel kõlarite ees, bass mürtsub, keha õõtsub. Läbi õhu lendavad paugud ja sireenid, tuumasõda, Kuuba raketikriis, Jamaica. Kõik sulab kokku ja valgub amorfselt laiali. Suits hääbub. Esimese trammri krigin on nagu Urr, kes lõkkeõhtu ootamatult lõpetab. Vetsu seinale on keegi isehakanud prohvet kirjutatud ettekuulutuse või siis talletanud vanematelt põlvedelt saadud suulist pärimust: „Visoko pyramid is the greatest.” Kossuplatsi tagumises otsas seisab veel üks monoliitne tsikuraat, mis kerkib jumalat teotavalt taeva poole. Kas seal kõrgustes ongi kõigevägevam või on see monoliit kummardus konstruktsioonile, funktsioonile, teaduse võidukäigule? Erinevalt Paabeli tornist, mida umkeelsed võõrtõelised valmis ei saanud (*In this house we chant down Babylon*), on ehitis valmis. Ja erinevalt Paabeli legendist räägib monument universaalses keeles – helivõngetes, meloodilistes lainetes, trummilöökidest. Seda tootemisammast ei ehitatud tulnukad, vastupidi. Kõik me kandi inimesed teavad seda meest.

Niisiis, Kristjan Vahtra, kuidas see helisüsteem siia tekkis?
See maja siin on selline kunstikants, kus on kõike tehtud, sinne sõpruskond on igasuguseid projekte ette võtnud. Olin ise juba aastaid linna peal plaate mänginud ja aastal 2019 tekkis mul idee ehitada tootemisammas

kultuurile, suur helisüsteem. Mõtlesin mingil hetkel, et tahaks kuulata head muusikat heast süsteemist, aga linna peal oli heli suht kõigis kohtades jama, seda küll mõningate eranditega. Olin tükk aega kuulanud bassimuusikat, eriti Londoni sound’i, ja tahtsin tekitada Eestisse väikese tükikese Londonit. Üritasin siin koha–

Mõtlesin alguses, et kui neist kõlareid ei saa, siis need lähevad mul fancy’de riulitena kasutusse, saan vinüüle ja asju seal hoida.

Esimesed pool aastat tegelesin projekteerimisega, joonestamine ja nii edasi. Otsisin netist kõlarijooniseid, aga need on tihti umbmäärased, kuskil pole täpseid mõõte ette antud. Ise peab kõik välja arvutama, et mis mõõdus see, too, kolmas asi teha. Võtsingi kindlad joonised, pidin kõik üle arvutama ja mõõtma, siis hakkasin neid jooniseid omakorda modifitseerima.

Mingist foorumist leidsid joonised?
Sisuliselt küll, sügavalt 00ndate stiilis foorumitest. Sellised foorumid, mis näitavad, milleks internet üldse loodud on – inimesed tahavad asjade kohta nõu saada. Protsessi käigus hakkasin mõtlema, et äkki meil on Tallinnas ka kedagi, kes know–how’ga aidata oskaks, esimesena tuli pähe I–Fi Soundsystem. Uurisin välja, kes selle ehitas, ja läksin nende juurde jutule, *six pack’i* ja... küsimustega. Sinna jõudes astusin uksest sisse: „Kuulge, mehed, ma tahan soundsystem’it ehitada.” Ja kõik panid *full* kajakat selle peale. „Mis mõttes, sina tahad ehitada helisüsteemi? *Impossible.*” Aga istusime maha, kuulasime *dub’i*, Hi–Fi *blas’i*. Kui olin poolteist tundi tehnilisi küsimusi küsinud, saadi lõpuks aru, et kurat, mul ongi vist tõi taga. Ja siis hakkas pall veerema. Selleks et kõlarite ehitusega pihta hakata, oli vaja osta 350 kilo vineeri. Targal mehel oleks sellise ettevõtmise jaoks töökoda. Üritasin muidugi poisse sisse rääkida, et ostaks mitme peale tööriistu, nii–õelda kommunaalseks kasutamiseks. Vineerist väljalõiked tahtsin tellida CNC–teenusena. Tegin joonised, andsin neile ette, ütlesin, et palun tehke ära. Sain hinnapakumise, kaks ja pool tonni. Mul polnud sellist raha kuskilt võtta. Siis otsustasingi, et teen ise. *Pure elbow grease.* Otsin suvalise Hiina lauasae, millega töötades oli vaja kogu aeg eest ja tagant mõõta, et see kõveralt ei lõikaks. Puutöö on mu kirg muidugi, selle najal kogu

see projekt tehtud saigi. Mõtlesin alguses, et kui neist kõlareid ei saa, siis need lähevad mul fancy’de riulitena kasutusse, saan vinüüle ja asju seal hoida.

Omaette jeblamine ja tegemine. Vahepeal ägisesin ise kogu selle projekti all, mõtlesin, et miks oli vaja nii suur asi ette võtta. Aga kui oli juba nii palju materjali kokku ostetud, siis ega ma seda pooleli jätta ei saanud. Kõige rohkem oligi abi I–Fi Soundsystemi tüüpidest. Poolteist tundi nendelt nõu küsimist hoidis umbes kaks kuud tööaega kokku. Tööaega, mis oli juba niigi pikk. Ma ehitasin süsteemi nädalavahetustel, mul oli ju päevatöö ka.

Vabadel päeval käisin ja saagisin, ehitasin, tavaliselt umbes kaheksa tundi järjest. Samal ajal tehti siin muidugi siiditrukki, mis ei käi tolmuaga eriti hästi kokku. Tüliõun 2020. Üks härra kommenteeris väga ilusti: „Miks, kurat, lastakse inimesel tagaiaas pommi ehitada?”

Kas helisüsteemi saab teha siis, kui puutöö on käpas, või on vaja lisaks tiserile olla ise ka elektrik ja helitehnik?
Mul helitausta iseenesest natuke on, peres on ka helitaustaga inimesi. Kindlasti peab oskama puutööd, elektroonikaga tegeleda, heliinseneeriat ka. Väga oluline on ka kõrv. Selle süsteemi puhul võttis näiteks konstruktsiooni ehitamine aasta, aga süsteemi õigesti kõlama saamine võttis veel umbkaudu aastakese, mille jooksul pidin heliinseneeriat õppima. Käisin vahepeal Geneleci meeste juures istumas ja vaatamas, kuidas nad asja teevad. Kui spetsiifilisi küsimusi esitama hakkasin, vastas üks soomlasest heliinsener. „Hmmm, I don’t know, maybe some factory guys can help? Have you tried YouTube?” Niimoodi õppides saad mingitest printsiipidest aru küll, aga üks oli näha, et see on ikkagi oskus, mille inimesed koolis omandavad. Kui kõlarid valmis said, kutsusime kõik esimest korda kuulama. *Sounded like shit.* Oli täpselt selline tunne, et ehitasin aasta aega mingit jama. Hakkasin kahtlema, pool tonni asju oli igalt poolt kokku kraabitud, võimud ja muu kola. Aasta aega oli tööd tehtud ja tulemuseks kõlas asi sitat. Eks saingi aru, et paljude soundsystem’ite iva peitub just heliinseneerias, tehnilises lahenduses.

Muumitrollide multikas on ka selline motiiv, üks klemm ehitab oma kuuris lendavat laeva. Kõik tulevad vahepeal metsast vaatama, et kas

Koduaia mitu palet

Varaseid jälgi tarbeaiandusest võib leida juba esiaja küttide ja korilaste tegevusest. Turumajanduse tingimustes minetasid köögiviljapeenrad koduaedades korraks oma tähtsuse. Kas multikriiside ajastu muudab oma kapsamaa taas hinnaliseks?

Anneli Banner

Müürilehe ja keskkonnaajaloo keskuse KAJAK koostöös sündinud rubriik toob kokku kaks sageli eraldi eksisteerinut: teemat: ajaloo ja keskkonna. Igas loos meenutavad keskkonnahumanitaarid mõnda minevikuseika, millel on tulevikule palju õelda.

Aed on ikka kodu juurde kuulunud. See on keskkond, mida inimene oma huvides kasutab ja kujundab, tehes seda endale sobivamaks ja meelepärasemaks. **Eise Michelsen** Kopenhaageni vabaõhmuuseumist on nimetanud koduaedu elavateks mälestusmärkideks, mis hoiavad endas alles endiste aegade elukogemust ja –tarkust.¹ Neisse on kätketud eelnevate põlvete püüdlused ja saavutused, teadmised ja oskused. Igal aial on oma lugu. Paraku on aianduspärand teema, mida sageli ei teadvustata.

väike tarbeaia osa, et elanikud saaksid endale natukeeni aiasaadusi kasvatada.

Kolhoosiaja rasketel algusaastatel oli oma aiamaa toimetulemiseks lausa hädavajalik. Aga ka hiljem oli Nõukogude ajal väga tavapärane, et valdav osa pere toidust kasvatati nii maal kui ka linnas koduaias või aianduskooperatiivi krundil. Ülejääk aitas täita riiklikke varumisplaane, kuid veel tulusam oli müüa oma aiasaadusi Venemaa turgudel. Petserisse, Pihkvasse ja Leningradi käidi müügiretkedel nii ükski kui ka hulgakesi ning siinsed kurgid, tomatid, sibulad ja aiamarjad olid seal hinnatud kraam. Sel viisil teenitud raha aitas paljudel maa- ja linnaperedel oma elujärge parandada. Maa-rahvas oli harjunud aiatööde tegema ning see tundus talle loomulik ja vajalik ka siis, kui elati kortermajas.

LEIVAKÕRVAST ON KA VAJA

Ometi ei ole koduaiad ainult kohad, kus toitu kasvatatakse, vaid need pakuvad ka mitmeid avalikke hüvesid. Sellest, mis tähendusi aiad endas kannavad, on tehtud hulgaliselt uurimusi ja need kõik näitavad, et puhta ja kvaliteetse toidu kasvatamine on inimestele küll tähtis, aga sama oluline on ka see, et taimedega tegelemine lihtsalt meeldib neile. Meeldiv on olla värskes õhus, tunda mulda näppude vahel ja näha taimi sirgumas. Aiandus on ka väga sotsiaalne tegevus. Kahel aiapidajal on alati milleski rääkida. Suhtlus, kogemuste, seemnete ja saagi vahetamine ning seejärel tekkivad sidemed on aiapidamise juures samuti olulised.

Kindlasti on traditsiooniliste koduaedade väärtus on aiapidamise juures samuti olulised.

Kindlasti on traditsiooniliste koduaedade väärtus on aiapidamise juures samuti olulised.

1990. aastate unistuste kodu juurde kuulus pigem aed, kus tooni andsid elupuuvormid, lilled ja laiuvad muruplatsid, võib-olla ka mõni viljapuu, mitte aga enam kapsamaa.

nemad ja vanavanemad ning nende tarkus. Nemad teavad täpselt, kuidas üht või teist taimet kasvatada. Igal kogunud aiapidajal on oma väikesed salanipid ja –võtted, mida ei leia internetist ega ühestki raamatust. Need vanad aianduspraktikad, mida on põlvest põlve edasi antud, on hinnaline pärandvara.

¹ Michelsen, E. 2006. The Gardens of the Open Air Museum. National Museum of Denmark.
² Kollom, K. 2025. Aiapidamise praktikad ja koduaedades kasvatatavad kultuurid nõukogude perioodil ja tänapäeval Lõuna-Eesti näitel. Magistritöö, Eesti Maailmkoos.
³ Kannike, A. 2002. Kodukujundus kui kultuuriloomine: etnoloogiline Tartu-uurimus. Eesti Rahva Muuseum.
⁴ Müüripeal, A. 2021. Linnaaed kui maailma mudel. – Sirp, 15.10.

armastuse kabinet: vallaline olemine on hale pask

Kirjutas **Milkgirl373**, pildistasid **Kristina Sikk** ja **Tristan Czar Aasmäe**

ma ostsin sinuga kohtumiseks Gillette Venus Extra Smoothi ja raseerimisgeeli. mul läks selle peale 28 eurot. tegin meigi (kasutasin isegi oma Diori puuderkreemi). panin selga musta H&M-i korseti, mis paneb mu rinnad õigesti paika, aga teeb sitaks haiget. mul läks neli tundi, et ennast valmis saada. olin õigel ajal kohal. sa jäid 20 minutit hiljaks.

Milkgirl373 avab armastuse kabineti toimikud, võtab ette oma eksid, crush'id ja peas loodud armastuslood ning otsib teed nüüdisaegse kohtingu-kultuuri labürindis. Ikka selleks, et teha ruumi uutele ning pakkuda ka teile võimalust olla vähem „XD“ ja rohkem „<3“.

ma olen olnud neli aastat *on and off* vallaline. see pole midagi erakordset ega dramaatilist. samas on see fakt, mis mulle tihti otsa vaatab, kui üksinda voodisse magama lähen. *kas mul on midagi viga?* *kõik sõpsid on juba ammu suhtes. üks liigub suhtest suhtesse...* *teine leidis eluarmastuse* at the age of 50. teadvustan endale, et olen õigel teel, aga ikka kripeldavad sees südamevalu, igatsus ja soov oma elu kellegagi jagada. *veits hale* ja *veits* real.

deitmise ainukest väljapoole paistvad nähtused on uute hotted inimestega restoranides käimine, veini tellimine ja äkki ka trammipeatuses suudlemine. mõni-kord suvaline *hot sex*. kui oled suhtes, siis võib tunduda arusaamatu, millest kõik see draama: „sa oled ju vallaline. see on *funnnnnnn*.“ aga need, kes tunnevad deitimit seestpoolt, kes on leidnud end taas *self-develop*imas ühe järjekordse pettumuse järel, teavad, et lõbus on asi kaugel. pole tehtud piisavalt laule, mis räägiks meie piinadest. pole olemas piisavalt My-Fitnessi trenne, mis teeksid mu perse piisavalt suureks, et ta mind vaataks, ja pole piisavalt lõbusaid „how to be single?“ filme, mis raviksid meie arme.

sõpradega oma järjekordse armsama üle arutades võib pealtnäha tunduvalt, et jutt käib ainult Erikust või Mäxist. aga ei, tra. need on kõik need 50 inimest, kellega ma eile Tinderis *match*isin, kõik need 20 inimest, kellega ma viimase nelja aasta jooksul deitunud olen, ja kõik need miljon inimest, kes on mind alasti näinud ja kuulnud mu seksihääli. *aaa, andke mulle mu keha tagasi*. tulemuseks on kurnatus ja tunne, et iga uus inimene kannab endas kõikide eelmiste raskust.

hästi palju on lootmist. me ei lepiks ju kunagi kohtumist kokku, kui peas ei tuksuks mõte, et äkki seekord on tegu „selle õigega“. mõistlik osa meist teab, et tõenäosus on väike, aga lootus töötab nagu hasartmäng: iga uue inimesega vaibumine on nagu dopamiinilaks. mõistlik osa meist teab, et tõenäosus on väike, kuid anname endast siiski parima. ei, me anname endast isegi rohkem. räägime oma depreka naljakaks ja eelmiste armsamate tehtud armid olematuks. see deitmine eri inimestega on ilmselt kestnud kuid, võib-olla aastaid. nii palju kordi oleme kodust välja läinud ainult selleks, et mõne minuti jooksul pärast saabumist mõista: jutt ei voola, ta tätoveeringud ajavad oksele, uudishimu on olematu.

järgmisel hommikul kummitab Taylor Swifti laul:

I had a bad habit
Of missing lovers past
My brother used to call it
„Eating out of the trash“
It's never gonna last
I thought my house was haunted
I used to live with ghosts
And all the perfect couples
Said, „When you know, you know“
And, „When you don't, you don't“

iga luhta läinud katse ja iga uus „ei“ kinnitab alateadlikku hirmu: meid ei ole võimalik armastada. ja ei, me pole pirtsakad. aga me ei saa imeväel kustutada vaimseid või seksuaalseid kokkusuobimatuseid. kiire armastuse vajadus põrkab kokku absurdsete, mittekaubeldavate kriteeriumidega. lõpuks, hoolimata oma ülikoolidiplomist ja heast majanduslikust seisust, lõpetame ikka vannitoapõrandal looteasendis.

on ka hetki, kui kohtud inimesega, kes sulle meeldib. sina meeldid talle ka. *aa, milline rõõm*. ta ajab sind naerma, lõhnab seksikalt, tal on värske vaade praegusele *geopolitical and economic state of the world*-ile. sa kujutad ette, et võiksid leida talle koha oma elus. ta lisaks sellele isegi väärtust. kuid siis annab ta sulle selgelt märku, et tuli tegelikult just pikast suhtest ja mõtleb Berliini kolimisele või ta laps vajab praegu rohkem tähelepanu ja võiksit küll kohtuda, kuid äkki kahe kuu pärast kuskil hotellis... ja muidugi olemine mõistvad. see kõik on ju nii loogiline. inimesed ongi oma elus eri kohtades ja asjad võtavad aega, aga kas keegi saaks mind süüdistada, kui ma sealsamas trendikas restoranis lihtsalt rebiks oma kõrvrõnga kõrvast ja topiks selle terava otsa endale silma? vahel tundub see ausam kui viisakas noogutamine kellegi Berliini-plaanide jutu peale. (ok, nali. *go study. no hate*. tundub tore.)

minu jaoks on olnud kõige valusamad olukorrad, kus leiad kellegi, kellega kõik *match*’ib. äkki oletegi juba peaaegu koos, aga pidevalt teki-vad momentid, kui tunned, et isegi kui tahaksid, pole sa selleks veel valmis. nende õigete *match*’idega tulevad meelde kõik eelnevad *almost perfect match*’id. nad ei kao selle õige inimese leidmisel, vaid hakkavad nüüd su sees elama. selle tulemuseks on inimesel soov lahkuda, kuna arvad, et oled tema jaoks liiga katki, pole ikkagi käinud piisavalt psühholoogi juures,

ning mõtled, et äkki peaksid oma üksindusauku tagasi minema, kuna oled teinud ja saanud liiga palju haiget. konfliktiolukorras proovib ta sulle selgitada, mis tema arvates valesti on ja kuidas võiks edasi liikuda, aga sina tunned, et ta üritab sinuga manipuleerida nagu eelmine kriitikut kaaslane. või tuleb alasti võttes meelde, kuidas eelmine peikaladne toode ütles, et sul on laiad õlad, kuigi praegune peika ütles eile viis korda, et oled kõige ilusama kehaga inimene.

kõik need eelmised kaaslased ei kao, kui oled leidnud „selle õige“. nad jäävad. need *fucking* traumad püsivad ja nüüd peab hr õige selle kõigega tegelema. tahaks, et ka temal oleks midagi viga. *ütle, mis sul viga on, et ma saaksin sinu peale vihane olla*. aga tal polegi midagi viga. ta ei räägi nendest asjadest, kuna ta on endaga juba piisavalt tegeleenud ja see ei mõjuta teda. sina oled nüüd see katkine pool, keda saab kõiges süüdistada, ja see on üliebamugav. tahad tagasi oma katkiste peikaladsete toodete juurde, kes pidid ise alati oma vihaprobleemide või amfetamiinisõltuvuse pärast vabandama. nüüd on valgusvihk sinul — kas sa jääd oma pasaga siia või lähed auku tagasi *mental health podcast*e kuulama...

aga tglit läheb meil hästi. teeme tööd ja trenni, käime koolis, pidutseme, hängime sõpradega, saame meidaleid ja kallistusi. reaalsuses olemine lihtsalt väsinud oma ebakindlast saatuses, korduvatest kohtumistest oma painumatute nõudmistega, oma vaimsest ebastabiilsusest, tundidest, mis kaovad lõputusse eneseanalüüsi, ning pidevast armumise ja *letdown*’i tsüklist. ma olen kahe üksiku talve kaugusel igavesti *cat mommy* olemisest.

„Armastuse kabinetti“ vallaliste pidu toimub 6. detsembril algusega kell 18.00 EKKMis. Tule leia uus inimene, kelle peal oma trauma välja elada.

Anneli Banner töötab Eesti Vabaõhmuuseumis ja on seal muude muuseumitegemiste kõrval uurinud aianduse ajalugu Eestis.

Müürileht otsib toimetajat

**Kandideerimine kuni
26.11.2025**

Töö algab 15.01.2026
Vaata lähemalt: muurileht.ee/konkurss